

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію
Гринців Мар'яни Василівни
«ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЯК ЧИННИК
ЇХНЬОГО ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Базовим фактором психологічного розвитку особистості юнацького віку є її регулятивна активність, що спрямована на планування та постановку завдань, їх ієрархію та виокремлення за ступенем значущості. З огляду на соціально – психологічні дослідження, студентство є найбільш свідомим та активним суб'єктом власного особистісного та професійного життєтворення. Тому той напрямок досліджень, який було обрано Гринців М.В. для написання своєї дисертаційної роботи, є актуальним як для теоретичної, так і практичної психологічної науки.

За наявності численних психологічних досліджень проблема особистісної саморегуляції, її структурних характеристик та визначальних чинників у контексті підготовки до професійної діяльності залишається важливою та потребує системних досліджень. Метою презентованого дисертаційного дослідження виступило теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення структурних компонентів саморегуляції майбутніх психологів, розробка й апробація моделі та програми її цілеспрямованого розвитку активними психологічними засобами.

Відповідно до окресленої мети, у вступній частині виокремлено основні завдання дослідження, його об'єкт, предмет, обґрунтовано теоретико-методологічні засади, висвітлено наукову новизну, яка є беззаперечною як в теоретичному, так і в емпіричному плані, розкрито практичне значення роботи. Сукупність теоретичних та емпіричних методів, а також статистична обробка даних адекватна поставленим завданням. Розділи роботи розміщено послідовно, у логічному зв'язку між собою. Кожен

розділ дисертації підсумовується змістовними й інформативними висновками.

В основу дослідження було покладено припущення про те, що система регуляторно-особистісних якостей майбутніх психологів виступає у якості чинника їх професійного становлення. На основі аналізу теоретичних доробок розроблено структурно-функціональну модель особистісної саморегуляції у складі таких її компонентів: мотиваційно-цільового, програмування, поведінкового, оцінно-регулятивного та описано особливості її функціонування. Роботу пронизує ідея зв'язку особистісної саморегуляції майбутніх психологів та їх психологічної готовності як показника професійного становлення. Відповідно, підвищення його рівня можливе шляхом цілеспрямованого розвитку, зокрема, з урахуванням особливостей динаміки структурних компонентів.

Аналізуючи теоретичну спадщину з вивчення проблеми, дисертантка слушно акцентує увагу на двох традиціях дослідження, які склалися у психологічній науці: так у західній прийнято стримувати, скеровувати себе розумом і волею; у східній акцент робиться на те, щоб прислухатися до себе, довіряти собі; прагнути відчувати, визначити шлях спрямування. Вона врешті схиляється до думки, що здатність особистості самостійно управляти власними діями і вчинками, що характерно для довільного рівня саморегуляції, забезпечує процеси й умови саморозвитку та саморозкриття людини.

Констатувальний експеримент, представлений у другому розділі, передбачав розробку структурно-функціональної моделі особистісної саморегуляції майбутніх психологів, у якій було інтегровано функціональну здатність процесів саморегуляції особистості, ціннісно-сміслові аспекти, а також особистісні характеристики майбутнього професіонала.

У роботі значний масив емпірики присвячений дослідженню змістового функціонування регуляторних блоків, індивідуальних особливостей та психічних станів, що представлені дослідницею в якості детермінантів саморегуляційного процесу.

Емпіричні дані дозволили Мар'яні Василівні запропонувати типологію готовності до діяльності майбутніх психологів у процесі їх професійного становлення та визначити напрям психологічного супроводу задля сприяння розвитку особистісної саморегуляції на етапі підготовки до професійної діяльності.

Діагностика самооцінки як механізму особистісної саморегуляції засвідчила наявність у майбутніх психологів відносно високих уявлень про себе щодо якостей, які виявляються у поведінці, діяльності та характеризують їх суб'єктивні переживання. Водночас, незважаючи на те, що спілкування є провідною ознакою їх майбутньої професії, студенти доволі низько оцінюють свої можливості за цим показником. Проблеми спілкування дисертантка пов'язує з низьким рівнем самоконтролю (про це свідчать статистичні дані), оскільки майже половина студентів експериментальної групи продемонструвала низький рівень показників. Окрім того, виявлено статистично значущий кореляційний зв'язок між самооцінкою у сфері спілкування та самоконтролем у спілкуванні.

Висновки до констатувальної частини дослідження дають відповіді на поставлені завдання, зокрема, пов'язують низькі показники рівня самоконтролю та високі суб'єктивні переживання з приводу комунікативних труднощів, особливо на етапі адаптації до освітнього середовища вишу.

У той же час дисертантка констатує про слабо розвинені особистісні якості (*самовладання та наполегливість*). У цьому ракурсі видається обґрунтованим звернення Гринців М.В. до виокремлення особливостей особистісної саморегуляції досліджуваних студентів, яка відображається у характерних для них регуляторних профілях. Важливим є зазначення того факту, що у більшості студентів переважає низькогармонійний профіль зі зниженою здатністю до компенсації та наявність студентів з акцентуйованими профілями.

Заключний розділ дисертації презентує змістовні та процесуальні аспекти авторської програми, спрямованої на розвиток структурних

компонентів саморегуляції студентів. У ході реалізації програми Мар'яна Василівна доводить гіпотезу щодо психотерапевтичного ефекту у наслідок використання інтегративних, особистісно зорієнтованих засобів, здатних до активізації глибинних ресурсів.

Своєрідна корекційно-розвивальна робота, на переконання здобувачки, створює простір не лише для розвитку особистісного потенціалу, а й підвищення рівня саморегуляції, задоволення від включення у реальні ситуації професійної діяльності. Моделюючи експериментальні завдання, дослідниці вдалось досягнути підвищення показників за окремими критеріями психологічної готовності до професійної діяльності, а також запропонувати педагогам та майбутнім спеціалістам психологічні поради, які ґрунтуються на технологіях збереження внутрішньої рівноваги та створенні безпечного розвивального середовища для студентів.

Корекційно-розвивальна робота може органічно вписатись у навчально-професійну діяльність психологів, педагогів та стати основою для розробки відповідних спецкурсів у рамках підготовки спеціалістів.

Дисертаційна робота завершується загальними висновками, які презентують відповіді на поставлені завдання: відображають теоретичні постулати та специфіку прикладного використання матеріалів дослідження. Показано, що взаємозв'язок і взаємодія якостей і властивостей, характерних для кожного з компонентів, дає змогу розглядати їх сукупність як інтегральне психологічне утворення, як комплекс психологічних характеристик, які при певному рівні своєї сформованості визначають тенденції професійно-особистісної самореалізації суб'єкта майбутньої професійної діяльності. Доведено, що завдяки цілеспрямованому розвивальному впливу, відбувається формування регуляторної здатності особистості як фактора готовності до професійної діяльності.

Слід відзначити досить широкий список використаних джерел, який повною мірою охоплює найважливіші наукові підходи, ідеї, погляди, що стосуються теми дисертаційної роботи.

Разом з позитивною оцінкою запропонованого дослідження, його актуальності, практичної спрямованості та перспективності, вважаємо за доцільне висловити низку зауважень і пропозицій щодо змісту дисертаційної роботи.

- 1 Презентуючи структурно-функціональну модель, видається доцільним виокремити критерії та гіпотетично диференціювати «детермінанти» й «умови», за яких відбувається успішна особистісної саморегуляція майбутніх психологів.
- 2 Потребує більш переконливого обґрунтування виокремлення самооцінки як психологічного механізму та «особливості саморегуляції». Доречно зазначити, що власне рівень самооцінки сам по собі не є визначальним чинником особистісного розвитку. Скоріше, характеристики самооцінки (динамічність, критичність, відносна сталість) та її відповідність рівню домагань, соціальних очікувань може виступити як важливий показник готовності до професійного зростання.
- 3 У якості важливої складової психологічної готовності до професійної діяльності студентів дисертантка слушно виділила *спрямованість на мотивацію досягнення*. Також було зазначено, що у майбутніх психологів домінує низький рівень прояву толерантності до невизначеності. Окрім того, було встановлено, що мотивація до успіху позитивно корелює зі шкалою «толерантність до невизначеності».

У той же час цей важливий показник не увійшов до системи характеристик, на основі яких було складено типологію готовності до діяльності майбутніх психологів у процесі їх професійного становлення. Водночас, викликає сумніви презентація критерію «захопленість професійною діяльністю» у частині його змістовного навантаження.

Висловлені зауваження і побажання не погіршують загалом позитивного враження від дослідження, якому притаманні високий рівень наукового обґрунтування та творчий потенціал. Автореферат та друкowana продукція відповідає основному змісту дисертації.

Дисертаційна робота Гринців Мар'яни Василівни «ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЯК ЧИННИК ЇХНЬОГО ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ», за змістом та формою відповідає вимогам п.п. 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Г. О. Хомич

ПІДПИС Хомич Г.О.
Засвідчую:
Нач. ВК Мікало